

Egy védhetetlen nyilatkozatról

VISSZHANG - LXVI. évfolyam, 28. szám, 2022. július 15.

Bauer Tamás szerint (*Egy félreértésről*, *ÉS*, 2022/26., júl. 8.) félreértem Niedermüller Pétert, aki szerint a határon túli magyarok „Trianonnak is köszönhetően ma (...) a környező országokban jobban élnek, mint mi otthon, Magyarországon” (*Egy gondolkodás nyomora*, *ÉS*, 2022/25., jún. 24.). A „jobban élnek” nem az anyagi életszínvonalra szűkítve értendő. Tényleg? Nemzetileg, nyelvileg is a románokkal, szlovákokkal egyenrangúan? Megírtam, hogy nem véletlenül nem jut valakinek az eszébe az igazság másik fele. Esetünkben szerepet játszik benne a baloldal „hagyományosan »haladó« – politikai kultúrája” (hangsúly: *hagyományosan!*), mely szerint a kulturális jogegyenlőség „a politikai jogegyenlőséggel automatikusan megvalósul – és különben is, a jólét a lényeg”.

„...minden alap nélkül tulajdonítok ilyen álláspontot a mai magyar baloldaliaknak, liberálisoknak, akik közé Niedermüller is tartozik, és én is”, írja Bauer Tamás. Belátom, mondhattam volna „szebben”.

Megpróbálom.

„A proletariátusnak nincs hazája” annak idején a munkások égbekiáltó nyomorúsága miatt volt meggyőző. A kétségbeesés és a szolidaritás indokolta jelszó volt („aki szegény, az a legszegényebb”), és internacionalista alapokon lényegében áthatotta az akkori baloldalt. Legalábbis az első világháborúig. Akkor a baloldali pártok többsége a saját nacionalista kormányai mellé állt. Néhány évtized és nem utolsósorban az orosz bolsevizmus kihívása kellett ahhoz, hogy a kommunista kiáltvány 1848-as jelszava elveszítse hatóerejét. A jóléti kapitalizmusban a munkásosztály beolvadt a tömeges fogyasztói középrétegbe.

A baloldali tradíciók tehát szintén folyamatos változásokon mentek át. Kezdetben a szociális kérdés a nemzeti hovatartozáshoz képest fontosabb volt. Mára az euroatlanti kultúra nyugati térfelén sikeresen levetkezik azt az illúziót, hogy nemzetállamokban a politikai egyenjogúsággal (és a jóléttel) egyben fel is számolódik más nemzetek elnyomása. Keletebbre ez a kijózanodás még csak elkezdődik. Kende Péter megfogalmazásával (*Baloldal és nemzet, Beszélő*, 2005/10., okt.) a magyar baloldal (szépítésül: egy része!) „saját lehetséges szavazói bázisát gyengítette, (...) gyakran mintegy a jobboldal »hatáskörébe« utalva a nemzeti kérdést”.

A nemzetfelfogás tartalmi különbsége azonban a bal- és jobboldali, illetve a liberális és konzervatív szemléletek között minden fejlődés és közeledés ellenére meg fog maradni. Az előbbi szerint a nemzet lényegét a társadalmi, politikai, szellemi kapcsolatok jelentik inkább, az utóbbi szerint a hagyományos, történeti és érzelmi (hangsúly: valamivel inkább!). A baloldaliak és liberálisok felől nézve a másik politikai oldal nemzetfelfogása kulturális, „képzelt tudat”, a jobboldaliak és a konzervatívok felől nézve pedig az előbbieké kézzelfoghatóbb, mert minden állampolgár a politikai nemzet tagja. Boldogabb tájakon ez a szakadék már valamivel kisebb, párhuzamosan azzal, hogy mindkét szemléletben érvényesül, hogy a másik szemlélet ugyancsak demokratikus. Más szóval, mindegyik oldal a politikai közösség egyenrangú része. Egyikük sem a nemzeti törekvések egyedüli felkent hordozója. Az biztos, hogy ha a politikai nemzet fontosabb, mint a kulturálisan meghatározható nemzet, akkor ez az egyetlen államalkotónak, azaz politikainak is deklarált nemzetnek előny, mert asszimilációs kényszer eredményez a nem államalkotó nemzetek népességére. És az ilyen kényszer sokkal gyorsabb, tarvágásszerű asszimilációt (és lelki szenvedést) eredményez (még ha nem is minden érintettben), mint az évszázadokon át tartó természetes be- és összeolvadás.

Bauer Tamás elégnek tartotta reflexiómnak erre a részére úgy reagálni, hogy „szó sincs arról, hogy ne

*tudnánk a nemzeti kisebbségek, köztük a magyar kisebbségek elnyomásáról, s ne utasítanánk el azt". Az alapvető probléma okát nem nevezi meg: a nemzetállamisággal összefonódó egyetlen államalkotó nemzet deklarálásának gyalázatát. Nem vonom kétségbe, hogy a liberális erdélyi és felvidéki magyar politikusoknak sikerült a román és szlovák nemzeti elit liberális tagjaival szót érteniük, és értek el javulást az ottani magyarság helyzetében. A pártállami viszonyokhoz képest mindez ugrásszerű változás, és elismeréssel adózom érte. Abban is biztos vagyok, hogy a nemzetállami rendszer és az egyetlen államalkotó nemzet elvének érvényesítése idővel – de aligha rövid távon – halványodni fog Közép-Kelet-Európában (beleértve Magyarországot) is. Az is lehetséges, hogy eljön az idő a magyarság számára a társnemzeti státusz megszerzésére, ahogy azt egykor Kis János a *Beszélő*-ben kifejtette (*Túl a nemzetállamon, Beszélő*, 1996. márc, 1. sz.). De attól tartok, addigra magyarból is alig lesz a határon túl. Nekem ez nem azért botrány, mert magyarnak lenni több volna, mint románnak, szlováknak stb., hanem azért, mert kényszer következtében zajlik.*

Végül Esterházy: „Az persze valóságos kérdés volna, hogy a mai bal- (jobb-) oldalnak milyen a hagyománya a nemzeti kérdést vagy a nemzet kérdéseit illetően, mennyiben teljesítik be vagy árulják el ezen hagyományokat, vagy mennyiben kéne ezeket elvetni, átfogalmazni, értelmezni, megérteni. Volna itt magyar munka elég...” (*Kis magyar pornográfia*, ÉS, 2005. augusztus 26.). A jobboldal hagyományos magyar része egy új, mérgező, primitív, hazug vezérétől megint megbűvölten, nem végzi el a rá háruló magyar munkát. A baloldal egy része remélhetően megpróbálkozik vele. Niedermüller egyoldalú, csak egyetlen szempontot figyelembe vevő, politikai aranyköpésnek szánt nyilatkozatsziporkája azonban nem azokról tanúskodik, akiknek ez sikerült. Aki a határon túli, ma kényszerasszimilációnak kitett magyarságról így beszél, az legfeljebb az ő rovásukra szellemeskedik. És nem tudom felfogni, hogy miért nem értik ezt a demokraták?